

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

"הלא אם תיטיב – שאת": חידת הצרעת הטהורה

ד"ר נריה קליין (neriah.klein@gmail.com)

1. צרעת העור מול צרעת הראש או הזקן: טבלה משווה

צרעת הראש או הזקן	צרעת העור	
ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן:	אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרו הכהן או אל אחד מבניו הכהנים:	הצגת המקרה
וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הכהן; נתק הוא, צרעת הראש או הזקן הוא:	וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפד לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא; וראהו הכהן וטמא אתו:	עמוק + שיער לבן/צהוב = טמא
וכי יראה הכהן את נגע הנתק והנה אין מראהו עמק מן העור ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את נגע הנתק שבעת ימים:	ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראהו מן העור ושערה לא הפד לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים:	ללא סימנים = הסגר 1
וראה הכהן את הנגע ביום השביעי והנה לא פשה הנתק ולא היה בו שער צהב ומראה הנתק אין עמק מן העור; והתגלח ואת הנתק לא יגלח והסגיר הכהן את הנתק שבעת ימים שנית:	וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית:	ללא שינוי = הסגר 2
וראה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק בעור ומראהו איננו עמק מן העור וטהר אתו הכהן וכבס בגדיו וטהר:	וראה הכהן אתו ביום השביעי שנית והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר:	ללא שינוי = טהור, כיבוס בגדים
ואם פשה יפשה הנתק בעור אחרי טהרתו: וראהו הכהן והנה פשה הנתק בעור לא יבקר הכהן לשער הצהב טמא הוא:	ואם פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל הכהן לטהרתו ונראה שנית אל הכהן: וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן צרעת הוא:	פשוט אחרי טהרה = טמא
ואם בעיניו עמד הנתק ושער שחר צמח בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הכהן:		תוספת בנוגע לנתק עם שער שחור.

2. צרעת בשחין מול צרעת במכווה: טבלה משווה

פרשייה ד	פרשייה ג	
או בשר כי יהיה בו בערו שחין ונרפא: והיה במקום המכונה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה:	ובשר כי יהיה בו בערו שחין ונרפא: והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל הכהן:	הצגת המקרה
וראה אתה הכהן והנה נהפד שער לבן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכונה פרהה וטמא אתו הכהן נגע צרעת הוא:	וראה הכהן והנה מראה שפל מן העור ושערה הפד לבן וטמאו הכהן נגע צרעת הוא בשחין פרהה:	עמוק + שיער לבן = טמא
ואם יראנה הכהן והנה אין בבהרת שער לבן ושפלה איננה מן העור והוא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים:	ואם יראנה הכהן והנה אין בה שער לבן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים:	ללא סימנים = הסגר
וראהו הכהן ביום השביעי ואם פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו נגע צרעת הוא:	ואם פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו נגע הוא:	פשוט = טמא
ואם תחתייה תעמד הבהרת לא פשתה בעור והוא כהה שאת המכונה הוא וטהרו הכהן כי צרבת המכונה הוא:	ואם תחתייה תעמד הבהרת לא פשתה צרבת השחין הוא וטהרו הכהן:	ללא שינוי = טהור

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

3. רמב"ן לפסוק יב

"ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע" – הנה הפריחה אינה סימן טהרה עד שתפרח בכל הגוף, חוץ מן המקומות שמנו חכמים במשנה (נגעים פ"ח מ"ה) שאין מעכבין את ההופך כולו לבן. אם כן, מהו "את כל עור הנגע"? אבל פירושו: 'וכסתה הצרעת את כל עור הנגע ומראשו ועד רגליו'; יאמר שהפך לבן מקום הנגע וכל הגוף. הא אם הפך לבן כל הגוף ומראה הנגע חזר לבהק או נתרפא – טמא הוא.

4. תוספות נידה יט.

מה להלן פרוח בכולו טהור. מדמדמה פריחה דאדם לפריחת בגדים, הא דכתיב "וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו" – אגופו של אדם קאי; אע"ג דפשטיה דקרא משמע דאנגע קאי, דאיירי לעיל בנגע שנטמא על ידי שיש בו מחיית בשר חי, ועליה קאי 'וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו של נגע עד רגליו' כלומר עד סופו. אבל הכא משמע דקאי אאדם דומיא דבגד וכן מוכח בכמה מקומות בת"כ ובריש איזהו מקומן (זבחים מט:).

5. בכור שור

והנה שאת לבנה – שאת לשון גובה, שאינה עמוקה במראה כמו בהרת. ושיער לבן שהוא סימן טומאה. מה שאינה עמוקה ולבנה כל כך – סימן טהרה, והשיער – לסימן טומאה. והיא הפכה שיער לבן – שהשאת הפכה את השיער ללבן. אם יש שם מחית בשר חי, שנאורא בלעז, שהמכה שורשנ"א נודע שמה שהיא גבוה במראה מפני המחיה הוא שמכה מראיתה וטמא. ואם אין שם מחיה, שכל הנגע הפך לבן מראש הנגע ועד רגליו באותו לובן שאינו בהיר ועמוק, נמצא שמה שהוא כהוי לפי שאינו נגע וטהר, ובלבד שצריך טבילה. ואם ישוב להיות בו מחיה – טמא, שהמחיה גרמה הכהוי. ואם תרפא המחיה – טהור, כדמפרש ואזיל.

6. רמב"ן לפסוק מז

"והבגד כי יהיה בו נגע צרעת" - זה איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים. אבל בהיות ישראל שלמים לה' – יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב; וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון – יתהוה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו. ולכך אמר הכתוב (להלן י"ד, לד) "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" – כי היא מכת השם בבית ההוא.

7. מדרש תנחומא, מצורע, ד

זאת תהיה תורת המצורע. למדנו רבנו: על כמה דברים נגעים באים על האדם? כך שנו רבותינו: על אחת עשרה דברים הנגעים באים על האדם: על עבודה זרה, ועל חלול השם, ועל גלוי עריות, ועל הגנבות, ועל לשון הרע, ועל המעיד עדות שקר, ועל הדין המקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל הנכנס בתחום שאינו שלו, ועל החושב מחשבות של שקר, ועל המשלח מדנים בין אחים. ויש אומרים: אף על עין רעה.

8. בראשית רבה כב, יב

וישם ה' לקין אות. רבי יהודה ורבי נחמיה; רבי יהודה אמר: הזריח לו לגלגל חמה. אמר רבי נחמיה: לאותו רשע היה מזריח לו הקב"ה לגלגל חמה!?! אלא מלמד שהזריח לו הצרעת. היך מה דאת אמר (שמות ד): והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האות וגו'.